

OBSAH

<i>Dagmar Dreslerová</i> , Les v pravěké krajině II. – Forest in the prehistoric landscape II.	199–236
<i>Jan Kolář – Ivana Jarošová – Gabriela Dreslerová – Eva Drozdová – Miluše Dobíšková</i> , Food strategies in Central Moravia (Czech Republic) during Final Eneolithic. A case study of Corded Ware culture communities – Potravní strategie v pozdním eneolitu střední Moravy – komunity kultury se šňůrovou keramikou	237–264
<i>Jaromír Žegklitz</i> , Grafické a další předlohy motivů na kachlích z českého prostředí. Renesanční kachle jako prostředek šíření idejí a kultury doby reformace – Prints and other artwork models for motifs on stove tiles in Bohemia. Renaissance stove tiles as an agent in the spread of Reformation ideas and culture	265–319
MATERIALIA	
<i>Martin Trefný – Rastislav Korený – Jaroslav Frána</i> , K problematice halštatských mís s perlovitě vybíjeným okrajem v Čechách – Contribution to the problem of Hallstatt bowls with pearl-like studded rim in Bohemia	320–332
<i>Jarmila Valentová – Radka Šumberová</i> , Keramické cedníky, poklopy a trychtýře z oppida Stradonice – Ceramic colanders, covers and funnels from the Stradonice oppidum	333–346
<i>Miloš Čížmář – Jiří Meduna</i> , „Bójské“ spony v Čechách a na Moravě – “Boian” fibulae in Bohemia and Moravia	347–356
<i>Nada Profantová – Milan Štolba</i> , Raně středověké nákončí k pochvě meče z Českého středohoří – Ein frühmittelalterliches Ortband aus dem Böhmischem Mittelgebirge	357–361
AKTUALITY	
<i>Luboš Chroustovský – Jan Kolář – Ivana Vostrovská</i> , The 33 rd Meeting of the Theoretical Archaeology Group	362–365
<i>Zdeňka Nerudová</i> , Setkání Společnosti Huga Obermaiera v Toulouse	365
<i>Bořivoj Nechvátal</i> , Životní jubileum Jarmily Princové-Justové	366–367

NOVÉ PUBLIKACE

- Miloš Hlava*, Natalie Venclová ed. – Petr Drda – Jan Michálek – Jiří Militký – Vladimír Salač – Pavel Sankot – Vít Vokolek: Archeologie pravěkých Čech 7. Doba laténská (Praha 2008) 368–371
- Ivo Štefan*, H. Hamerow – A. D. Hinton – S. Crawford eds.: The Oxford Handbook of Anglo-Saxon Archaeology (Oxford 2011) 372–377
- Tomáš Klír*, I. Alfonso ed.: The rural history of medieval european societies. Trends and perspectives (Turnhout 2007) 377–381
- Ch. Dyer – R. Jones eds.: Deserted villages revisited (Hertfordshire 2010)
- Jan Kypka*, Aufbruch unter Tage. Stand und Aufgaben der montanarchäologischen Forschung in Sachsen (Dresden 2011) 382–383
- Jan Kypka*, Dějiny staveb 2011. Sborník vybraných referátů z konference v Nečtiněch konané ve dnech 25. 3. – 27. 3. 2011 (Plzeň 2012) 383–384
- Stanislav Vohryzek*, Petr Jokeš: Farní organizace na středověké západní Moravě (Brno 2011) 384–385
- Jan Kypka*, Rudolf Schnyder: Mittelalterliche Ofenkeramik. Band I: Das Zürcher Hafnerhandwerk im 14. und 15. Jahrhundert. Band II: Der Zürcher Bestand in der Sammlung des Schweizerischen Nationalmuseums (Zürich 2011) 385–386
- Zdeňka Nerudová*, Karel Valoch a kolektiv autorů: Kůlna. Historie a význam jeskyně (Průhonice) 386–388

Les v pravěké krajině II.

Forest in the prehistoric landscape II.

Dagmar Dreslerová

Příspěvek je zaměřen na komplexní poznání lesa jako nejdůležitějšího prvku pravěkého hospodářského systému. Přirozené složení lesního porostu a využívání stromů, lesa a lesních produktů jsou zkoumány na základě výsledků pylové, antrakologické a makrozbytkové analýzy, archeologie, etnografie a modelování. Ani jedna ze jmenovaných disciplín však v současné době nemá dostatečné množství jednoznačně interpretovatelných dat, na jejichž základě by bylo možno detailněji rekonstruovat podobu a plošný rozsah holocenního lesního porostu a zejména jeho proměny způsobené následkem lidské činnosti.

les – lesní management – pravěk – holocén

The contribution aims at complex study of forest as the most important component of the prehistoric economic system. The natural composition of forest vegetation and the exploitation of trees, forest and forest products are examined on the basis of pollen, anthracological and macro-remains analysis results, archaeology, ethnography and modelling. None of the aforementioned disciplines, however, has at present adequate unambiguously interpretable data that could be used as basis for a more detailed reconstruction of the form and extent of Holocene forest vegetation and in particular its anthropogenic changes.

forest – woodland management – prehistory – Holocene

DAGMAR DRESLEROVÁ, Archeologický ústav AVČR, Praha, v.v.i., Letenská 4, CZ-11801 Praha 1
dreslerova@arup.cas.cz

Food strategies in Central Moravia (Czech Republic) during Final Eneolithic A case study of Corded Ware culture communities

Potravní strategie v pozdním eneolitu střední Moravy – komunity
kultury se šňůrovou keramikou

Jan Kolář – Ivana Jarošová – Gabriela Dreslerová –
Eva Drozdová – Miluše Dobisíková

In this paper we focused on the reconstruction of dietary behaviour and food culture in the population of the Corded Ware culture in Central Moravia. The data comes from sites at Ivanovice na Hané 3/2, Ivanovice na Hané 4 and Hoštice 4. The main aim of this study is to get data about diet and symbolic meals indicated in graves in the form of animal bones, and to compare our results with the common idea of sexual dimorphism in the societies of the Corded Ware culture. Buccal dental microwear analysis was performed in order to reconstruct the diet and the results were compared to the physical health of the whole population. The results indicate a mixed abrasive diet with a high ratio of meat intake. In any case, individual dietary behaviour varied and was most probably determined not just by nutritional needs, but also by rules, taboos and restrictions.

diet – microwear – SEM – archaeozoology – Corded Ware Culture – society

V předkládané studii jsme se zaměřili na rekonstrukci stravy a kultury jídla u populace kultury se šňůrovou keramikou na střední Moravě. Data pochází z lokalit Ivanovice na Hané 3/2, Ivanovice na Hané 4 a Hoštice 4. Cílem naší studie bylo získat údaje o konzumované stravě a stravě symbolické indikované v hrobech v podobě kostí zvířat a srovnat naše výsledky s běžně prezentovanou myšlenkou silného pohlavního dimorfismu ve společnosti kultury se šňůrovou keramikou. Reálná konzumovaná strava byla studována analýzou dentálních mikroabrazí, závěry byly následně srovnány s údaji o zdravotním stavu sledované populace. Výsledky ukazují na smíšenou abrazivní stravu s vysokým podílem masa. Strava jednotlivců se však lišila a pravděpodobně byla určována pravidly, tabu, zákazy či nutričními potřebami.

strava – mikroabrazie – SEM – archeozoologie – kultura se šňůrovou keramikou – společnost

JAN KOLÁŘ, Institute of Archaeology and Museology, Faculty of Arts, Masaryk university, Arne Nováka 1, CZ-602 00 Brno; Institute of Botany ASCR, Department of Vegetation Ecology, Lidická 25/27, CZ-602 00 Brno
janik.kolar@seznam.cz

IVANA JAROŠOVÁ, Anthropos Institute, Moravian Museum, Zelný trh 6, CZ-659 37 Brno; ivanajar@gmail.com
GABRIELA DRESLEROVÁ, Institute of Archaeology and Museology, Faculty of Arts, Masaryk university, Arne Nováka 1, CZ-602 00 Brno; GDreslerova@seznam.cz

EVA DROZDOVÁ, Institute of Experimental Biology, Faculty of Science, Masaryk university, Kotlářská 267/2, CZ-602 00 Brno; drozdova@sci.muni.cz

MILUŠE DOBISÍKOVÁ, National Museum, Natural History Museum, Department of Anthropology, Václavské nám. 68, CZ-115 79 Praha 1; miluse_dobisikova@nm.cz

Grafické a další předlohy motivů na kachlích z českého prostředí Renesanční kachle jako prostředek šíření idejí a kultury doby reformace

Prints and other artwork models for motifs on stove tiles in Bohemia
Renaissance stove tiles as an agent in the spread of Reformation ideas
and culture

Jaromír Žegklitz

Příspěvek hodnotí soubor 78 renesančních kachlí pocházejících z českého prostředí, k jejichž motivům se podařilo nalézt grafické a další předlohy. Na základě jejich srovnání s kachlovou produkcí sousedních zemí a s přihlédnutím k původu autorů těchto předloh nalézá původní centrum jejich výroby v německém prostředí. Z Německa do českých zemí však nebyly – až na některé výjimky – pravděpodobně dováženy hotové kachle ani formy k jejich výrobě, spíše jen hliněné pozitivní modely, případně se tímto směrem šířily pouze motivy jako takové. Existence řady předloh kachlových reliéfů v soudobých medailích především z oblasti Krušnohoří a jmenovitě Jáchymova napovídá, že toto centrum medailérské výroby mohlo sloužit jako zprostředkující článek při pronikání renesančních vlivů do české kachlové produkce. Podobný technologický postup při výrobě medailí a kachlových forem spolu s dalšími indiciemi činí také velmi pravděpodobnou hypotézu, že se jáchymovští medailéři přímo podíleli na vzniku modelů pro zhotovování kachlových forem. Reformační prostředí tohoto města by rovněž mohlo částečně vysvětlovat početné zastoupení reformačních motivů na kachlích z českých zemí.

renaissance – kachle – grafické předlohy – medaile – Jáchymov – reformace

The essay evaluates an assemblage of 78 Renaissance stove tiles from Bohemia for whose motifs prints and other artwork models could be found. On the basis of their comparison with stove tile production in neighbouring countries and by taking into consideration the artists who created these models, the author of this study identified Germany as the original centre for the production of the tiles. However, with only a few exceptions, it is highly likely that neither the finished stove tiles nor the moulds for their production were imported from Germany to the Czech lands. Instead, positive clay models were brought here or the motifs themselves simply spread in this direction. The existence of models for stove tile reliefs in contemporary medals primarily from the Krušné Hory area and Jáchymov in particular, suggests that this centre of medal production could have served as an intermediary link in the spread of Renaissance influences to Bohemian stove tile production. A similar technological procedure common to both the production of medals and tile moulds, along with other evidence, suggest a hypothesis in which Jáchymov medal makers contributed directly to the creation of models for the preparation of tile moulds. The Reformation environment in the town could also partly explain the high frequency of Reformation motifs on stove tiles in the Czech lands.

Renaissance – stove tiles – print models – medals – Jáchymov – Reformation

K problematice halštatských mís s perlovitě vybíjeným okrajem v Čechách

Martin Trefný – Rastislav Korený – Jaroslav Frána

Mísy s perlovitě vybíjeným okrajem jsou v Čechách reprezentovány exempláři ze Slatiny a Hradenína. V kolínském muzeu je uložena ještě jedna mísa tohoto typu, pocházející údajně z Nebovid. U tohoto nálezů byla v minulosti zvažována datace do doby římské, jedná se však o exemplář italské proveniencie vyrobený během 2. pol. 6. až 1. pol. 5. stol. př. Kr., který se do Čech dostal jako import z oblasti Apeninského poloostrova. Jeho provenienci naznačují rovněž výsledky analýz prvkového složení materiálu, ze kterého je vyroben. Příspěvek přináší také výsledky analýzy prvkového složení materiálu mísy typu Hohmichele z Hradenína. Také v tomto případě však naznačuje prvkové složení původ mísy v oblasti Apeninského poloostrova.

doba halštatská – Čechy – mísy s perlovitě vybíjeným okrajem – typ Imola/Hundersingen – typ Hohmichele – import – Apeninský poloostrov

Contribution to the problem of Hallstatt bowls with pearl-like studded rim in Bohemia. *Specimens of bowls with pearl-like studded rim in Bohemia include one from Slatina and another one from Hradenín. Yet another bowl of this type, supposedly from Nebovidy, is deposited in the Kolín museum. It is a specimen of Italic provenience made during the second half of the 6th to the first half of the 5th centuries BC. Results of the analyses of the elemental composition of the material used on the bowl confirm its provenience. The article quotes also the results of the analyses of the elemental composition of the material used on the Hohmichele type bowl from Hradenín. The elemental composition indicates also in this case the origin of the bowl at the Italian Peninsula.*

Hallstatt period – Bohemia – bowls with pearl-like studded rim – Imola/Hundersingen type – Hohmichele type – import

JAROSLAV FRÁNA, Ústav jaderné fyziky AV ČR. v.v.i., Husinec-Řež 130, CZ-250 68 Řež; frana@ujf.cas.cz
RASTISLAV KORENÝ, Hornické muzeum Příbram, nám. Hynka Kličky 293, CZ-261 01 Příbram VI – Březové Hory; koreny-r@muzeum-pribram.cz
MARTIN TREFNÝ, Podřipské muzeum, nám. Jana z Dražic 101, CZ-413 01 Roudnice nad Labem
trefnymartin@seznam.cz

Keramické cedníky, poklopy a trychtýře z oppida Stradonice

Jarmila Valentová – Radka Šumberová

Nálezový fond z oppida Stradonice obsahuje speciální perforované keramické tvary s rozdílnou funkcí. Vedle tradičně předpokládaného využití při výrobě mléčných produktů je akcentována souvislost určité varianty s procesem přípravy alkoholických nápojů. Rozsáhlá skupina tvarů s perforacemi náleží k technické keramice, určené k manipulaci se žhavým materiálem. Analogie vyčleněných variant se objevují od počátků výroby keramiky a varianty cedníků k filtraci tekutin od doby bronzové i v kovovém provedení.

Stradonice – keramika – doba laténská – cedník – trychtýř – poklop – alkohol

***Ceramic colanders, covers and funnels from the Stradonice oppidum.** The find inventory from the Stradonice oppidum includes special perforated ceramic shapes of different purpose. Apart from the traditionally supposed use for dairy products processing, relationship with the preparation of alcoholic beverages is stressed for certain variants. Large group of shapes with perforations belongs to technical ceramics, designed to handle hot materials. Analogies of the selected variants appear from the origins of pottery production, and there is also metal version of colanders for filtration of liquids since the Bronze Age.*

Stradonice – ceramics – La Tène period – colander – funnel – cover – alcohol

RADKA ŠUMBEROVÁ, Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i., pracoviště Kutná Hora, Hloušecká 609, CZ-284 01 Kutná Hora; sumberova@arup.cas.cz

JARMILA VALENTOVÁ, Národní muzeum, Václavské náměstí 68, CZ-115 79 Praha 1; jarmila_valentova@nm.cz

„Bójské“ spony v Čechách a na Moravě

Miloš Čížmář – Jiří Meduna

Dosavadní rozšíření výrazného typu bronzové spony středolaténské konstrukce se zdobeným štítkovým lučtíkem se omezuje pouze na středoevropský prostor s jednoznačným těžišťem výskytu v Čechách a na Moravě. Tato skutečnost opravňuje jejich J. Wernerem navržené označení jako „bójské“ spony. Spony získané z oppidálního prostředí ukazují na jejich rámcové datování do rozmezí stupňů LT C2-D1.

doba laténská – Čechy – Morava – spony

“Boïian” fibulae in Bohemia and Moravia. *The existing distribution of a distinct type of bronze fibula of the Middle La Tène construction with a decorated plate bow is restricted to Central Europe, with a pronounced concentration of finds in Bohemia and Moravia. This fact justifies their designation as “Boïian” fibulae, as proposed by J. Werner. The fibulae acquired from oppida indicate a general dating in the phases LT C2-D1.*

La Tène period – Bohemia – Moravia – fibulae

MILOŠ ČIŽMÁŘ, Ústav archeologické památkové péče Brno, v.v.i., Kaloudova 30, CZ-614 00 Brno
cizmar@uapp.cz

Raně středověké nákončí k pochvě meče z Českého středohoří

Nada Profantová – Milan Štolba

Na svahu Pákovy hory (k. ú. Lhota u Medvědic) v Českém středohoří bylo nalezeno prolamované bronzové nákončí pochvy meče, které lze podle přesné paralely z Kelheimu datovat do 11. a/nebo na počátek 12. století. Další fragment pochází z Roudnice, okr. Hradec Králové, a s trochu odlišným prolamovaným dekorem i ze Ždánic na Moravě. Nové nálezy patrně importovaného nákončí pochvy meče rozšiřují dosud známou škálu těchto artefaktů z českého území.

Čechy – raný středověk – kování – pochva meče – import

***Early medieval scabbard chape from the Central Bohemian Uplands.** An openwork bronze scabbard chape was found on the slopes of Páková Hill in the Central Bohemian Uplands (cadastral territory of Lhota u Medvědic); based on exact parallels from Kelheim, it can be dated to the 11th century and/or beginning of the 12th century. Another fragment was found in Roudnice in the district of Hradec Králové, and another in Ždánice na Moravě, which featured slightly different openwork decoration. The new finds of apparently imported scabbard chapes increase the hitherto known scale of these artefacts in Bohemia.*

Bohemia – Early Middle Ages – metalwork – scabbard chape – import

NAĎA PROFANTOVÁ, Archeologický ústav AV ČR, v. v. i., Letenská 4, CZ-118 01 Praha
profantova@arup.cas.cz

MILAN ŠTOLBA, Bořeňská 258/48, CZ-418 01 Bilina; equerry@seznam.cz